

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце БДУКМ

 С.Л.Шпарло

«24» 10 2022 г.

Рэгістрацыйны № ВД - 445 /эвуч.

БЕЛАРУСКІ ПОБЫТАВЫ ТАНЕЦ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасцей
*1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках),
напрамку спецыяльнасці*
*1-18 01 01 01 Народная творчасць (харавая музыка),
спецыялізацыі 1-18 01 01 01 02 Харавая музыка народная;
напрамку спецыяльнасці 1-18 01 01-05 Народное творчество (фольклор),
спецыялізацыі 1-18 01 01-05 01 Этнафоназнаўства;
спецыяльнасці 1-16 01 10 Спевы (па напрамках),
напрамаку спецыяльнасці 1-16 01 1-02 Спевы (народныя)*

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйных стандартаў вышэйшай адукацыі I ступені па спецыяльнасцях 1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках), 1-16 01 10 Спевы (па напрамках), зацверджаных пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 12 красавіка 2022 г. № 78, вучэбных планаў БДУКМ па напрамку спецыяльнасці спецыялізацыях

СКЛАДАЛЬНІК

І. В. Хамутова, выкладчык кафедры народна-песеннай творчасці і фальклору ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Н.В.Петухова, загадчык кафедры рэжысуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат педагагічных навук, дацэнт;

Т.І.Кухаронак, старшы навуковы супрацоўнік аддзела народазнаўства Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай народна-песеннай творчасці і фальклору ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў (пратакол № 10 ад 24.05.2022);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (пратакол № 5 ад 15.06.2022).

Тлумачальная запіска

Традыцыйныя беларускія побытавыя танцы з'яўляюцца каштоўнасцю нематэрыяльнай культурнай спадчыны нашай краіны. Побытавы танец адлюстроўвае характэрныя рысы культуры, якія выяўляюцца ў пабудове і стылі танца, у яго музычным суправаджэнні, адзенні танцуючых, іх манерах паводзін і пластыке рухаў адпаведна традыцыі.

Вучэбная дысцыпліна «Беларускі побытавы танец» звязана з такімі вучэбнымі дысцыплінамі як: «Танец у народным хоры», «Кампазіцыя танца», «Асновы сцэнічнага руху» і інш.

Вучэбная дысцыпліна «Беларускі побытавы танец» знаёміт студэнтаў з народнымі лакальнымі традыцыямі выканання побытавых танцаў, а таксама дапамагае вызначыць комплекс рухаў, уласцівы традыцыйнай танцавальнай культуры на тэрыторыі ўсёй Беларусі. Раздзелы праграмы зроблены адпаведна класіфікацыі Зм. Бядулі, якая прадстаўлена ў працы «З нарысаў па гісторыі беларускага тэатра».

Мэта вучэбнай дысцыпліны – фарміраванне ў студэнтаў прафесійных кампетэнцый ў галіне традыцыйнай харэаграфічнай культуры беларусаў.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

- пазнаёміць студэнтаў з асноўным комплексам рухаў побытавых танцаў;
- авалодаць стылістыкай выканання беларускага побытавага танца адпаведна лакальным традыцыям;
- развіць навык імправізацыі на падставе традыцыйнай стылістыкі;
- засвоіць класіфікацыю побытавых танцаў.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Беларускі побытавы танец» студэнт павінен *ведаць*:

- асноўныя элементы беларускага побытавага танца;
- лакальныя версіі побытавых танцаў беларусаў;

умець:

- імправізаваць на падставе традыцыйных рухаў, уласцівых беларускаму побытаваму танцу;
- класіфікаваць побытавыя танцы;

валодаць:

- выкананнем кампазіцый побытавых танцаў.

Засваенне вучэбнай дысцыпліны «Беларускі побытавы танец» павінна забяспечыць фарміраванне базавай прафесійнай кампетэнцыі: Выкарыстоўваць лексіку беларускага народна-сцэнічнага і бытавага танца ў практычнай дзейнасці.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Беларускі побытавы танец» ўсяго прадугледжана 140 акадэмічных гадзін. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў студэнтаў – залік.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Мэта і задачы вучэбнай дысцыпліны «Беларускі побытавы танец», сувязь з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі. Беларускі побытавы танец, вытокі і развіццё. Лакальныя кампазіцыі і распаўсюджаная пластыка рухаў па ўсёй краіне як асаблівасць харэаграфічнага мастацтва беларусаў. Побытавы танец у каляндарна-абрадавым і сямейна-абрадавым фальклоре.

Раздзел I. Абрадавыя побытавыя танцы

Тэма 1. Лексіка народнага танца

Элементы народнай харэаграфіі. Выпрацоўка правільнай, прыгожай паставы корпуса. Уменне лёгка, грацыёзна, манерна рухацца. Асвойванне танцавальных рухаў: «трохкрок», «вяровачка», «галоп», «полька-трасуха», «дробная полька» і інш. Асноўныя прытупы, уласцівыя побытаваму танцу. Адзінарны прытуп з акцэнтам у гору і адзінарны прытуп з акцэнтам уніз як асноўныя прыёмы. Танцавальныя ключы.

Тэма 2. Побытавыя тацы ў сямейна-абрадавай творчасці беларусаў

Побытавыя танцы, якія выконваюцца падчас сямейных абрадаў і іх лакальна-рэгіянальныя версіі. Сольныя побытавыя танцы, прымеркаваныя да вясельнай абраднасці беларусаў: «Чобаты» (Мазырскае Палессе), «Жабка», «Зяец».

Тэма 3. Імпровізацыя ў побытавым танцы

Месца імпровізацыі ў традыцыйнай танцавальнай культуры беларусаў. Развіццё навыку імпровізацыі студэнтаў у стыле «народных майстроў» побытавага танцу. Падрыхтоўка студэнтамі побытавых танцаў з элементамі імпровізацыі. Імпровізаваны танец «Мікіта».

Тэма 4. Сольныя танцы і пляскі, прымеркаваныя да вясельнай абраднасці беларусаў

Вывучэнне жаночых сольных танцаў: «Лявоніха» і «Разгулялася Дуня». Адпрацоўка мужчынскіх побытавых танцаў «Жабка», «Чобаты». Пляска як танцавальны жанр. Адпрацоўка рухаў пляскі «Барыня пад расказ», «Раскамарыцкі».

Тэма 5. Карагоды, прымеркаваныя да каляднай абраднасці беларусаў

Знаёмства з месцам танцавальнай культуры беларусаў у каляндарна-абрадавай творчасці. Вывучэнне карагодаў як віда народнага харэаграфічнага мастацтва. Аднаўленне карагодаў - «Пасеялі дзеўкі лён», прымеркаванага да Каляд (в. Галавенчыцы Чавускага р-на Магілёўскай вобл.) і інш.

Тэма 6. Карагодныя танцы, прымеркаваныя да вясенняй абраднасці беларусаў

Вызначэнне функцыі веснавых карагодаў. Адпрацоўка стылістыкі выканання. Перайманне побытавых танцаў, напрыклад, «Церніца» (аг. Хаціслаў, Маларыцкі раён, Брэстская вобласць) і іншых. «Крывы танок» як від веснавых карагодных танцаў (выконваецца зігзагападобнымі лініямі).

Тэма 7. Летнія карагоды

Карагоды, прымеркаваныя да «Купалля». Адкрытыя і закрытыя карагоды. Падвояныя і адзінарныя. Карагоды з хуткімі прытанцоўкамі, напрыклад, «У карагодзе мы былі».

Тэма 8. Танцавальныя карагоды, прымеркаваныя да восеньскай абраднасці

Побытавыя танцы, прымеркаваныя да Пакроваў. Парны беларускі побытавы танец «Базар». Пляскі, прымеркаваныя да гульні «Ката пячы» (аг. Скірмантава, Дзяржынскі раён, Мінская вобласць). Традыцыя правядзення «Піліпаўскіх вячорак».

Раздзел II. Вячоркавыя побытавыя танцы

Тэма 9. Сольныя танцы

Сольныя танцы і пляскі, якія выконваліся на вячорках. Вывучэнне побытавага танцу «Барыня». Адпрацоўка ўласцівых танцавальных элементаў: «танцавальныя ключы» і іх разнастайнасць, «вяровачка», «кавыралачка», прысядкі і інш.

Тэма 10. Парныя танцы

Асноўныя паставы і крокі ў парных побытавых танцах. Разнастайныя побытавыя танцы і іх лакальна-рэгіянальныя варыянты («Ойра», «Месяц», «Пакруціха», «Кракавяк», «Падыспан» (аг. Хаціслаў, Маларыцкі р-н, Брэсткая вобл.), «Лявоніха» (у разнастайных лакальных версіях), «Каханачка» (г. Любань, Мінская вобл.), «Полька-Ойра» (Глыбоцкі р-н, Віцебская вобл.), «Двойка» (В. Гайна, Лагойскі р-н, Мінская вобл.)).

Тэма 11. Танцы ў тройках

Засваенне побытавых танцаў у тройках - «Лявоніха» (в. Пянькі Мазырскага р-на Гомельскай вобл.), «Гапак» (в. Мётча Барысаўскага р-на Мінскай вобл.), «Нарэчанька» (в. Запясочча Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл.).

Тэма 12. Танцы ў чацвёрках

Знаёмства з лакальнымі версіямі побытавых танцаў у чацвёрках і адпрацоўка выканання побытавых танцаў «Мазурка» (Гомельская вобл.), «Каханачка» (аг. Ракаў, Мінская вобл.).

Тэма 13. Парна-гуртавыя танцы

Знаёмства з паняццем «гуртавыя танцы». Вывучэнне кадрылі як парна-гуртавога танца. Развучванне кадрылей з захаваннем рэгіянальных асаблівасцей пластыкі рухаў. Расшыфроўка запісаў і рэканструкцыя кампазіцыі. Кадрылі на 2 пары: «Лявоніха» (калена кадрылі) (в. Гарадзец Краснапольскага р-на Магілёўскай вобл.), «Левашоўская кадрыля» (в. Левашы Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл.), «Іванкаўшчынская кадрыля» (в. Іванкаўшчына Мазырскага р-на Гомельскай вобл.), «Дзёрбінкаўская кадрыля» (в. Дзёрбінкі Мазырскага р-на Гомельскай вобл.). Кадрыля на 4 пары: «Глінішчанская кадрыля» (в. Глінішчы Хойніцкага р-на Гомельскай вобл.) і інш.

Тэма 14. Шматфігурныя танцы

Прагляд відэазапісаў ад носьбітаў традыцыі. Аднаўленне шматфігурнага танца «Лявоніха» (в. Засеце Дзятлаўскага р-на Гродзенскай вобл.).

Тэма 15. Імпровізацыя ў парных побытавых танцах

Развіццё навыку імпровізацыі і адчування стылістыкі рухаў побытавага танцу беларусаў. Падрыхтоўка студэнтамі побытавых танцаў з элементамі імпровізацыі, напрыклад, «Полька імпровізаваная», распаўсюджаная па ўсёй Беларусі і лакальнага варыянту танца «Барыня» у парах.

Тэма 16. Прысядкі як элемент імпровізацыі

Разнастайнасць прысядак і тэхнік іх выканання. Адпрацоўка руха «Мячык». Вывучэнне побытавага танцу «Яблычка» у лакальна-рэгіянальных версіях, распаўсюджаных па тэрыторыі Беларусі.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА
вучэбнай дысцыпліны

Нумар тэмы	Назва тэмы	Лекцыйныя заняткі	Практычныя заняткі	КСР	Форма кантролю ведаў
	Уводзіны	2			
Раздзел I. Абрадавыя побытавыя танцы					
1.	Лексіка народнага танца		8		
2.	Побытавыя тацы ў сямейна-абрадавай творчасці беларусаў		8		
3.	Імправізацыя ў побытавым танцы		8	2	паказ
4.	Сольныя танцы і пляскі, прымеркаваныя да вясельнай абраднасці беларусаў		8		
5.	Карагоды, прымеркаваныя да каляднай абраднасці беларусаў		8		
6.	Карагодныя танцы, прымеркаваныя да вясенняй абраднасці беларусаў		8		
7.	Летнія карагоды		8		
8.	Танцавальныя карагоды, прымеркаваныя да восеньскай абраднасці		8	4	паказ
Раздзел II. Вячоркавыя побытавыя танцы					
9.	Сольныя танцы		8		
10.	Парныя танцы		8		
11.	Танцы ў тройках		8		
12.	Танцы ў чацвёрках		8		
13.	Парна-гуртавыя танцы		8	4	паказ
14.	Шматфігурныя танцы		8		
15.	Імправізацыя ў парных побытавых танцах		8		
16.	Прысядкі як элемент імправізацыі		8		
	Усяго: 140	2	128	10	

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. Аудиовизуальные исследования фольклора [Электронный ресурс] / В. Л. Кляус [и др.] // Новые российские гуманитарные исследования. – Режим доступа: <http://nrgumis.ru/articles/2048/>. – Дата доступа: 16.12.2020.
2. Беларускі фальклор : энцыклапедыя : у 2 т. / рэдкал.: Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2005–2006. – Т. 1. – 2005. – 765 с.
3. *Богданов, Г.Ф.* Русский народный танец: теория и история : учеб. для студентов высших учебных заведений, обучающимся по гуманитарным направлениям / Г.Ф. Богданов. – Москва Юрайт, 2021 – с. 15-39.
4. *Козенка, М. А.* Лексіка беларускага народна-сцэнічнага танца / М. А. Козенка. – Мінск : Полымя, 1993. – 110 с.
5. Традыцыйная мастацкая культура беларусаў : у 6 т. / ідэя і агул. рэд. Т. Б. Варфаламеева. – Мінск : Выш. школа, 2001–2013. – Т. 4, кн. 1 : Брэсцкае Палессе / В. І. Басько [і інш.]. – 2008. – 559 с.
6. Традыцыйная мастацкая культура беларусаў : у 6 т. / ідэя і агул. рэд. Т. Б. Варфаламеева. – Мінск : Выш. школа, 2001–2013. – Т. 3, кн. 2 : Гродненскае Панямонне / А. М. Боганева [і інш.]. – 2016. – 736 с.
7. *Хворост, И. М.* Белорусские танцы / И. М. Хворост. – Минск : Беларусь, 1977. – 151 с.
8. *Чурко, Ю. М.* Вянок беларускіх танцаў / Ю. М. Чурко. – Минск : Беларусь, 1994. – 88 с.
9. *Чурко, Ю. М.* Белорусский хореографический фольклор: традиции и современность / Ю. М. Чурко; вступ. ст. С. В. Гутковской. – Минск : Четыре четверти, 2016. – 388 с.

Дадатковая

1. *Алексютович, Л. К.* Белорусские народные танцы, хороводы, игры / Л. К. Алексютович / под ред. М. Я. Гринבלата. – Минск : Вышэйшая школа, 1978. – 528 с.
2. *Гусев, Г. П.* Методика преподавания народного танца. Танцевальные движения и комбинации на середине зала: учеб. пособие для студентов вузов культуры и искусств / Г. П. Гусев. – М. : ВЛАДОС, 2003. – С. 14-58.
3. *Гутковская, С. В.* Создание сценической композиции на основе хореографического и музыкального фольклора : учеб. пособие / С. В. Гутковская, Н. Н. Ходинская. – Минск : Белорус. ун-т культуры, 2000. – 100 с.
4. *Елатов, В. И.* Ритмические основы белорусской народной музыки / В. И. Елатов. – Минск : Наука и техника, 1966. – 220 с.
5. *Захаров, Р. В.* Сочитание танца: страницы педогогического опыта / Р. Захарова. М. : Искусство, 1983. – С. 98-113.
6. *Чуркін, М.* Беларускія народныя песні і танцы / М. Чуркін. – Мінск : Вышэйшая школа, 1949. – 528 с.
7. *Чурко, Ю. М.* Белорусский народный танец : историко-теоретический очерк / Ю. М. Чурко. – Минск : Наука и техника, 1972. – 196 с.
8. *Чурко, Ю. М.* Белорусский танец : сб. / сост. Ю. М. Чурко. – М. : Искусство, 1991. – 223 с.

Пералік рэкамендаваных сродкаў дыягностыкі

1. Паказ імправізаваных побытавых танцаў адпаведна традыцыі;
2. Паказ рэканструяваных побытавых танцаў у традыцыйнай манеры выканання;
3. Вуснае апытанне.

Метадычныя рэкамендацыі

па арганізацыі і здзяйсненню самастойнай працы студэнтаў

Самастойная праца студэнтаў у межах раздзела вучэбнай дысцыпліны «Беларускі побытавы танец» уключае ў сябе наступныя формы:

- вывучэнне матэрыялаў вучэбнай дысцыпліны;
- выкарыстанне відэаматэрыялаў;
- падрыхтоўка імправізаваных танцаў;
- падрыхтоўка да практычных заняткаў і заліку.

Вывучэнне матэрыяла вучэбнай дысцыпліны мае на мэце працу студэнтаў з відэазапісамі, друкаванай літаратурай, інфармацыйнымі рэсурсамі сеткі Інтэрнэт.

Выкарыстанне відэаматэрыялаў з'яўляецца адной з найбольш значных форм самастойнай работы ў межах вучэбнай дысцыпліны «Беларускі побытавы танец», якое складаецца з прагляда, аналіза і расшыфроўкі відэазапісаў харэаграфічных узораў у выкананні носьбітаў традыцый пэўнай лакальнай мікрэзоны.

Падрыхтоўка імправізаваных танцаў складае значную частку самастойнай работы студэнтаў, якая прадугледжвае самастойную падрыхтоўку кампазіцыі імправізаванага побытавага танцу з захаваннем стылістыкі выканання носьбітамі традыцыі.

Падрыхтоўка да практычных заняткаў і заліку патрабуе творчага падыхода (назапашванне вопыту танцавальнай імправізацыі), а таксама глыбокага вывучэння студэнтамі рэкамендаванай асноўнай і дадатковай літаратуры, авалодванне тэарэтычнымі ведамі і адчуваннем стыля побытавага танца.